

УДК 351

Буканов Г.М.

доцент НУ «Запорізька політехніка»

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

В Українському законодавстві державна екологічна політика визначається як «система специфічних політичних, економічних, юридичних та інших заходів, що вживаються державою для управління екологічною ситуацією, забезпечення раціонального використання природних ресурсів на території України та забезпечення гармонійного, динамічно збалансованого розвитку економіки, суспільства, природи», а в прийнятому Законі України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року» метою екологічної політики є досягнення задовільного стану навколишнього середовища шляхом впровадження екосистемного підходу у всі напрямки соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на безпечне навколишнє середовище, впровадження збалансованого природокористування, збереження і відтворення природних екосистем.

Визначимо основні групи чинників формування екологічної політики в Україні.

В Стратегії державної екологічної політики України на період до 2030 року зазначено, що причинами формування нової екологічної політики в Україні є: 1) підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності; 2) переважання ресурсо- та енергоємних галузей у структурі економіки із здебільшого негативним впливом на довкілля; 3) фізичне та

моральне зношення основних фондів у всіх галузях національної економіки; 4) неефективна система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища; 5) низький рівень розуміння в суспільстві пріоритетів збереження довкілля та переваг збалансованого (сталого) розвитку; 6) незадовільний рівень дотримання природоохоронного законодавства та екологічних прав і обов'язків громадян.

Серед глобальних чинників формування національної екологічної політики слід виділити: 1) глобальні екологічні проблеми; 2) міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля (нормативно-правовий і організаційно-управлінський аспекти); 3) вплив міжнародних неурядових екоорганізацій; 4) розвиток «зеленої» економіки у глобальному вимірі.

Під егідою ООН розробляється концепція єдиного правового механізму екологічно безпечного планетарного природокористування, яке враховує природокліматичні й соціально-економічні особливості окремих регіонів і країн. Розв'язання міжнародних спорів і суперечностей у галузі екологічної безпеки у відповідності до міжнародного екологічного права передбачає спільну цілеспрямовану діяльність зацікавлених сторін щодо відновлення сприятливого життєвого середовища.

Таким чином, міжнародні організації представляють найвищий рівень управління в сфері екологічної політики в Україні, що формує основні напрямки її реалізації як на національному, загальнодержавному рівні, так і на регіональному, місцевому.

Серед чинників формування державної екологічної політики можна виділити: 1) основні екологічні проблеми в Україні; 2) особливості національного екологічного законодавства; 3) імплементація екологічної нормативно-правової бази згідно Угоди про асоціацію з ЄС; 4) стратегія сталого розвитку України; 5) розвиток інституцій громадянського суспільства в сфері охорони довкілля.

Перший екологічний закон «Про охорону навколишнього природного середовища», визначив правові, економічні і соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища на користь нинішнього і майбутніх поколінь. Державна екологічна політика в Україні забезпечується також еколого-правовими нормами інших галузей законодавства, а саме: цивільного, адміністративного, кримінального тощо. У 2019 році було прийнято Закон України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року», який визначив основні напрями і інструменти реалізації державної екологічної політики України.

Впливовим чинником є також імплементація екологічної нормативно-правової бази згідно Угоди про асоціацію з ЄС, що визначає пріоритетні напрямки формування і реалізації державної екологічної політики, а також передбачає впровадження економічних, фінансових і організаційно-

управлінських механізмів регулювання в екологічній сфері: наприклад, стратегічна екологічна оцінка, екологічний аудит, екологічний моніторинг, екологічні податки, субсидії, платежі тощо, що відповідає прийнятим практикам в країнах Європейського Союзу.

Можна, також, констатувати стрімкий розвиток інституцій громадянського суспільства в сфері охорони довкілля в Україні. Основою громадського екологічного руху в Україні є всеукраїнські громадські організації, місцеві екологічні групи, благодійні фонди, наукові товариства, тематичні об'єднання, асоціації, мережі, робочі групи, створені для розв'язання національних і місцевих екологічних проблем. Усього налічується близько 500 громадських екологічних організацій, з них 28 всеукраїнського рівня, зареєстровані Мін'юстом України. Найбільші організації: Українське товариство охорони природи, Всеукраїнська екологічна ліга, Українська екологічна асоціація «Зелений світ», Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічна варта», Національний екологічний центр України, Всеукраїнська громадська екологічна організація «Мама-86», Українське географічне товариство, Українське ботанічне товариство тощо. Громадські природоохоронні організації та їх екологічна діяльність впливають на формування і реалізацію державної екологічної політики в Україні.

Таким чином, серед глобальних чинників формування національної екологічної політики виділено: 1) глобальні екологічні проблеми; 2) міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля (нормативно-правовий і організаційно-управлінський аспекти); 3) вплив міжнародних неурядових екоорганізацій; 4) розвиток «зеленої» економіки у глобальному вимірі; серед локальних чинників: 1) основні екологічні проблеми в Україні; 2) особливості національного екологічного законодавства; 3) імплементація екологічної нормативно-правової бази згідно Угоди про асоціацію з ЄС; 4) стратегія сталого розвитку України; 5) розвиток інституцій громадянського суспільства в сфері охорони довкілля.